

Socialdepartementet
103 33 Stockholm
s.remissvar@regeringskansliet.se
maria.lidstrom@regeringskansliet.se

Stockholm
2021-02-05

Vår referens
Erik Gustaf Ageberg

Er referens/Dnr
S2020/08073

Remissvar

Införandet av en familjevecka påbörjas (Ds 2020:24)

Företagarna har beretts möjlighet att lämna synpunkter på det rubricerade förslaget och får anföra följande.

Sammanfattning

- Företagarna avstyrker förslaget att införa en ny arbetsbaserad föräldrapenningförmån.
- Behovet för en begränsad grupp på arbetsmarknaden kan inte motivera införandet av en ny föräldrapenningförmån – familjedagspenning. Kostnaderna för reformen motiveras inte av effekten eller efterfrågan.
- Socialförsäkringen bör inte användas för att komma till rätta med en bristande jämlikhet för arbetande föräldrar vars arbetsvillkor varierar.
- En utvärdering av den höjda åldersgränsen i föräldrapenningen från åtta till tolv år måste ske innan en helt ny socialförsäkringsförmån införs.
- Förslaget om en familjevecka påverkar den redan i dag allvarliga kompetensbristen.
- Konsekvensutredningen innehåller så stora brister att den inte är möjligt att använda som beslutsunderlag.
- Familjeveckan bör inte genomföras. Företagarna avstyrker förslaget i sin helhet.

Företagande föräldrar

En halv miljon svenskar driver i dag företag. För företagande föräldrar som redan i dag har svårt att nyttja föräldraförsäkringen är familjeveckan ytterligare dagar som inte används. För företagare med anställda innebär familjeveckan ytterligare ledighet bland personal vilket måste hanteras med vikarier och produktionsbortfall som resultat. Redan i dag är det svårt för företag att planera verksamheten med medarbetare borta från arbetsplatsen. Det påverkar i sin tur den redan i dag stora kompetensbristen.

Två av fem företagare med småbarn har inte varit föräldralediga alls.¹ Det fyrkantiga regelverket, svårigheten att få sin sjukpenninggrundande inkomst (SGI) fastställd och myndigheternas oförståelse för företagandets villkor tvingar många företagande föräldrar att välja mellan sitt företag och sitt föräldraskap. Vill regeringen verkligen göra något för arbetande föräldrar som har svårt att få livspusslet att gå ihop bör resurserna läggas där.

¹ Företagarna, "Föräldrafällan 2.0" (2019).

Företagarnas kommentarer

Sverige har en mycket generös ledighetslagstiftning

Sverige har en av världens mest generösa föräldraförsäkringar och fem veckors lagstadgad semester. Dessutom har Sverige en mycket välutbyggd och välfungerande barnomsorg som möjliggör för alla vuxna att förvärvsarbeta. Utöver den generösa föräldraförsäkringen och semesterlagstiftningen är det möjligt att vara tjänstledig, vara ledig för trängande familjeskäl och att vara ledig för studier. I vissa kollektivavtal finns det möjlighet till permission och friskvårdstimme. De allra flesta förvärvsarbetande föräldrar har möjlighet att vara hemma med sina barn, om så skulle behövas vid exempelvis studiedagar. Om den möjligheten inte finns, finns den välutbyggda barnomsorgen.

Det är naturligtvis så att somliga yrkesgrupper har lättare att vara med på ett utvecklingssamtal i skolan än andra med mer fasta arbetstider. Men, med världens bästa barnomsorg, en mycket generös föräldraförsäkring, lagstadgad semester behöver vi inte ett nytt system för att delta i barnens utvecklingssamtal.

När reformen är fullt utbyggd ska varje förälder ha möjlighet att vara ledig fem dagar per år (särskilda regler för ensamstående). Totalt får alltså varje förälder 60 ytterligare ledighetsdagar – motsvarande nästan 3 arbetsmånader.

Skulle regeringen trots detta anse att det finns behov för somliga föräldrar till mer ledighet bör regeringen utveckla utökad rätt till tillfällig föräldrapenning, de s.k. kontaktdagarna.² Det finns också möjlighet att möjliggöra för tillfällig föräldrapenning under utvecklingssamtal. Det finns ingen anledning att införa en helt ny socialförsäkringsförmån. Anser regeringen att skollov är ett hinder för förvärvsarbetande föräldrar att kombinera arbetsliv och familjeliv förordar Företagarna att skolåret förlängs och loven förkortas. Istället för mer ledighet krävs företag med ökad produktivitet och hög tillväxt som anställer fler.

Familjeveckan efterfrågas inte

Regeringen höjde 2014 den övre åldersgränsen i föräldrapenningen från åtta till tolv år. Motivet var detsamma som nuvarande regering framför – att underlätta för föräldrar att kombinera förvärvsarbete och vård och omsorg om barnen. Då som nu anförde regeringen att särskilt för föräldrar som är ensamma i sitt föräldraskap kan det vara svårt att få semesterdagar att räckas till för lov, studiedagar och aktiviteter på skolan där föräldrarnas närvaro är önskvärd eller nödvändig.³ Den faktiska användningen av dagar för barn äldre än åtta år kan observeras först när barn födda 2014 blir äldre, dvs. 2022 och därefter. En utvärdering av den höjda åldersgränsen i föräldrapenningen från åtta till tolv år bör ske innan en helt ny socialförsäkringsförmån införs.

I Jämställt föräldraskap och goda uppväxtvillkor för barn – en ny modell för föräldraförsäkringen (SOU 2017:101) framgår att det kvarstår i genomsnitt 32 dagar vid barnets åttaårsdag. Dessa dagar används alltså inte av föräldrar.⁴

För endast 30 procent av barnen födda 2010 hade föräldrarna använt alla dagar med föräldrapenning. Bland föräldrar med ensam vårdnad använde 52 procent alla dagar. För 70 procent av barnen hade föräldrarna inte använt alla dagar. I huvudsak var dagarna som inte

² Dagarna kan användas om föräldern avstår från förvärvsarbete t.ex. för att besöka barnets skola, förskola eller fritidshem (13 kap. 26 § SFB) och kan användas av båda föräldrarna samtidigt.

³ (prop. 2013/14:4 s. 36).

⁴ Jämställt föräldraskap och goda uppväxtvillkor för barn – en ny modell för föräldraförsäkringen (SOU 2017:101) Sidan 297.

användes dagar på lägstanivå. Förslaget om familjepenning hjälper sannolikt heller inte låginkomsttagare nämnvärt. Bland barn födda 2010 med föräldrar med låg inkomst brann fler dagar inne än för föräldrar med hög inkomst.⁵ Statistiken gäller för alla som fått barn under 2010 och inkluderar exempelvis studenter och arbetsökande som inte ska ingå i regeringens förslag om familjepenning. Förslaget riktar sig alltså till en relativt begränsad del av föräldrarna vilket inte motiverar införandet av en ny socialförsäkringsförmån som riktar sig till hela arbetarmarknaden.

Familjeveckan försvårar den redan i dag allvarliga kompetensbristen

Under det gångna decenniet har tillgången till kompetent arbetskraft utgjort företagets största tillväxthinder.⁶ För företagare med anställda innebär familjeveckan extra ledighet bland personal som måste hanteras med vikarier och produktionsbortfall som resultat. Redan i dag är det svårt för företag att planera verksamheten med medarbetare borta från arbetsplatsen. Införandet av familjeveckan skulle därmed slå mot svenska företags konkurrenskraft. Förslaget om en familjevecka försvårar den redan i dag allvarliga kompetensbristen. Företagarnas rapport Föräldrafällan 2.0 visar att endast sju procent av företagarna tycker att antalet föräldraledighetsdagar bör öka.⁷

Familjeveckan bidrar inte till ökad jämställdhet

Föräldraförsäkringen är jämställd. Vardera föräldern har 240 föräldrapenningdagar att förfoga över. För att överföra dagar till den andra föräldern krävs ett aktivt beslut. Föräldrapenning kan tas ut till och med den dag barnet fyller 12 år eller när barnet slutar i årskurs 5 i grundskolan. I takt med att pappor ökat sitt uttag av föräldraledighet har den andra föräldern ökat sitt uttag av obetald föräldraledighet.

Regeringen framhåller att fördelningen av ansvaret för barn och hushåll också kan påverka föräldrarnas hälsa och sjukfrånvaro. Studier har visat att familjebildning ökar kvinnors risk för sjukskrivning i jämförelse med män. Regeringen hänvisar också till en intervjuundersökning genomförd av SCB om arbetsmiljö under 2016 och 2017, i vilken 28 procent av förvärvsarbetande föräldrar angav att de har svårt att förena arbetsliv med familj och fritid minst en gång i veckan. Företagarna anser att 1–3 dagar med familjedagspenning inte kan förväntas ändra detta. Inte heller kan det förväntas vara socialförsäkringen som ska komma till rätta med en bristande jämställdhet i hemmet.

Regeringen framför att familjepenningdagar skulle bidra till ökad jämställdhet mellan män och kvinnor. Under de senaste 15 åren har uttaget av den tillfälliga föräldrapenningen – en lämplig jämförelseförmån – förändrats marginellt mellan kvinnor och män. År 2005 tog kvinnor ut 64 procent och män 36 procent av dagarna. Motsvarande siffror för år 2019 var 61 procent för kvinnor och 39 procent för män.⁸

Familjeveckan försvårar för företagande föräldrar

Enligt SCB-undersökningen som regeringen hänvisar till framgår att företagare har svårare att förena arbete med familj och fritid än vad anställda har. Företagarna noterar att regeringen inte förslår några ändringar för att underlätta för företagare, som i dag har svårt

⁵ Försäkringskassan, "Många föräldrar har föräldrapenningdagar som brinner inne (Korta analyser 2019:2)".

⁶ Företagarna, "Småföretagsbarometern" (2020).

⁷ Företagarna, "Föräldrafällan 2.0" (2019).

⁸ Försäkringskassan, "Socialförsäkringen i siffror 2020".

att nyttja föräldraförsäkringen på samma villkor som anställda. En familjevecka kommer tvärt om att förvärra företagande föräldrars svårighet att förena arbete med familj och fritid då det kräver mer arbete av företagare att hantera personalens ledighet.

Kostnaden för att införa Familjeveckan har beräknats till mellan 5 och 33 miljarder kronor.⁹ Det är pengar som delvis bekostas av landets företagare trots att de har sämre möjligheter att använda sig av alla dessa ledigheter; Två av fem företagare med småbarn har inte varit föräldralediga alls.¹⁰ Som nämnts ovan finns det alltså en begränsad efterfrågan på familjedagspenning. Kostnaderna för reformen kan därför inte motiveras av den förväntade effekten eller efterfrågan.

Föräldrapenningförmånernas regelverk bör samordnas

Regeringen föreslår att en förälder som har ensam vårdnad om ett barn som kan berättiga till familjedagspenning ska kunna avstå rätten att få familjedagspenning för barnet till förmån för en annan av barnets föräldrar. Samtidigt ska en vårdnadshavares rätt att få familjedagspenning för ett barn som står under gemensam vårdnad inte kunna avstås till förmån för en annan av barnets föräldrar. Inom den tillfälliga föräldrapenningen är det möjligt att föra över dagar till närstående. I föräldrapenningen är det möjligt att föra över dagar till sambo. Regeringen föreslår nu en ny, angränsande, föräldrapenningförmån med egna regleringar för möjlighet att föra över dagar. Sammantaget skapar det ett synnerligen svåröverblickbart regelverk.

Företagarna anser att det ska vara möjligt att överlåta föräldradagar med föräldrapenning på närstående. Det samma gäller för övriga föräldraförmåner i socialförsäkringen. För många företagare skulle det vara viktigt att kunna avstå en viss andel av sina föräldradagar, eller familjedagspenning till andra närstående än den andra föräldern, som exempelvis till barnets mor- eller farföräldrar, syskon eller annan närstående.

Vidare förefaller det omotiverat ur gränsdragningsynpunkt att den tillfälliga föräldrapenningen och föräldrapenning gäller upp till 12 års ålder, medan familjepening skulle gälla till barnet är 16 år.

Möjligheten att familjedagspenning ska få lämnas till båda föräldrarna för samma barn och tid skapar otydlighet. Omhändertagande av barn på lov och studiedagar och utvecklingssamtal kräver inte båda föräldrarnas medverkan. Istället får då förmånen en karaktär av ordinarie semester – icke nödvändig ledighet.

Konsekvenser

Konsekvensutredningen innehåller så stora brister att den inte är möjligt att använda som beslutsunderlag.

Regeringen har gjort en grov uppskattning hur många som kommer att nyttja familjedagspenning samt hur många dagar som kommer att nyttjas, och skriver att det är stor osäkerhet om nyttjandegraden. Regeringen påstår, utan underlag, att bortfallet i arbetade timmar från vårdnadshavare på kort sikt kommer att motverkas av fler arbetade

⁹ Svenskt Näringsliv, 29 augusti 2018.

¹⁰ Företagarna, "Föräldrafällan 2.0" (2019).

timmar hos annan anställd personal och vikarier. Om så inte sker, menar regeringen att bortfallet i arbetade timmar ersätts av icke sysselsatta eller arbetslösa personer vilket kan påverka sysselsättningen. Samtidigt menar regeringen att det ska betonas att effekten på antal arbetande timmar ska tolkas med stor försiktighet.

Vidare skriver regeringen att det finns vissa branscher som har svårt att hitta rätt personal exempelvis under sommarmånaderna. Formuleringen indikerar att regeringen utgår från att familjedagspenning i hög grad kommer att nyttjas under sommarmånader, då många anställda "tävlar" om att kunna vara lediga och där föräldraledighet ger förtur till ledighet. Detta beskrivs inte mer ingående trots att det torde ha flertalet negativa effekter på arbetsplatser och underminerar skälen till införandet av familjeveckan.

Regeringen konstaterar att vissa kostnader för administration av ledigheten kan tillkomma för företagare. Vidare skriver regeringen att den ökade administrationen inte är förknippad med några betydande extra kostnader för företagen. Enligt Tillväxtverkets beräkningar har företagens kostnader för att efterleva och administrera lagar och regler ökat med i storleksordningen 1,2 miljarder konor per år under de senaste åren. Inget tyder i dag på att reglerna blir färre.¹¹ Tvärtom tycks regelbördan för företag öka. Företagare lägger i snitt 10 timmar i veckan på administration. Denna tid måste minskas. Regeringens förslag går i motsatt riktning. Varje enskild administrativ pålaga kan, av den myndighet som lägger fram den, motiveras utifrån en proportionalitetsbedömning. Då tas inte de sammanlagda regelpålagorna under beaktning. Därför måste nya pålagor alltid ses i sitt sammanhang med alla andra regler.

Sammanfattningsvis bör förslaget om familjeveckan inte genomföras. Företagarna avstyrker förslaget i sin helhet.

Fredrik Östbom
Samhällspolitisk chef
Företagarna

Erik Gustaf Ageberg
Näringspolitisk expert
Företagarna

¹¹ Regler som påverkar företagens konkurrenskraft och kostnader 2016 (Dnr 2017-437), Tillväxtverket 2017.